

Wew 12.12.2018
M. Poehlowskie Olsobk

Dr hab. med. Tomasz Konopka
Katedra Medycyny Sądowej
Uniwersytetu Jagiellońskiego Collegium Medicum

Kraków dn. 7.12.2018

Uniwersytet Medyczny we Wrocławiu DZIEKANAT WYDZIAŁU LEKARSKIEGO	
wpl. dnia	11 -12- 2018
L.dz. DL/	
Znak sprawy DL.	

**Recenzja pracy doktorskiej lek. mgr prawa Zbigniewa Gąsczyk-Ożarowskiego –
„Kategoryczność i poziom aspiracji wybranych rodzajów opinii sądowo-lekarskich”
napisanej na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu
pod kierunkiem dr hab. Tomasza Jurka i prof. dr hab. Józefa Wójcikiewicza**

Recenzowana praca obejmuje 98 stron tekstu wraz z szesnastoma tabelami i bibliografią liczącą 267 pozycji. Problematyka badawcza recenzowanej pracy dotyczy zagadnienia kategoryczności i poziomu aspiracji opinii sądowo-lekarskich, w szczególności opinii posekcyjnych o przyczynie zgonu, opinii z obdukcji osób żywych w celu ustalenia uszczerbku na zdrowiu oraz opinii aktowych o prawidłowości postępowania lekarskiego.

Na wstępie umieszczono szeroki wywód omawiający pojęcia opinii z dowodu biegłego, w szczególności biegłego z zakresu medycyny sądowej, rodzaje ekspertyz i rodzaje opinii sądowo-lekarskich. Autor dużo uwagi poświęca analizie zakresu znaczeniowego, poszczególnych pojęć pojawiających się w powyższej tematyce i ich definiowaniu, a także omówieniu poszczególnych części składowych, wymienionych powyżej rodzajów opinii lekarskich.

Kolejną część pracy stanowi omówienie teorii opiniowania, przede wszystkim w zakresie rodzajów związków przyczynowych funkcjonujących, czy też raczej wykorzystywanych w prawie karnym i tym samym w opiniach sądowo-lekarskich – ekwiwalencyjny, adekwatny i inne mniej znane w praktyce. Oprócz formalnych i merytorycznych kwestii związanych z opiniami sądowo-lekarskimi, autor dużo uwagi poświęca problematyce kategoryczności opinii, czyli stopnia pewności jej wniosków i stopnia subiektywności.

Główną część pracy stanowi analiza materiału badawczego, czyli opinii sądowo-lekarskich wydanych przez Katedrę Medycyny Sądowej we Wrocławiu, ale nietypowa dla nauk medycznych, bo z wykorzystaniem metod lingwistycznych. Autor zwraca uwagę, że stopień kategoryczności opinii i stopień subiektywności autora przy formułowaniu wniosków, można ocenić analizując predykaty modalne stopnia kategoryczności i stopnia subiektywności opinii, czyli słowa kluczowe zawarte we wnioskach opinii. Wykładniki modalności kategoryczności, pojawiające się w opiniach, to np. słowa „bez wątpienia” (silne przekonanie), „prawdopodobnie” (średnie przekonanie), „być może” (słabe przekonanie), zaś słowne wykładniki subiektywności, to np. „zdaniem podpisanego biegłego” (subiektywny), „świadczy”, „wskazuje”, „oznacza” (obiektywne), „wydaje się”, „raczej” (neutralny).

Odrębną częścią pracy jest ocena (również na podstawie wykładników leksykalnych) poziomu aspiracji opinii, czyli stopnia wykonania znanej czynności, w tym przypadku formułowania opinii, który osoba znająca stopień swych poprzednich dokonań, stara się osiągnąć lub inaczej, „stopnia pewności we wnioskach wysnutych przez biegłego”. Autor oceniał poziom aspiracji powyższych trzech rodzajów opinii sądowo-lekarskich, analizując dopełnienie w treści opinii, liczby koniecznych elementów treściowych wniosków. Przykładowo dla opinii posekcyjnej, jako niezbędne elementy treściowe wniosków, przyjął: rodzaj obrażenia, wiek obrażenia, mechanizm powstania obrażenia, rodzaj godzącego narzędzia, związek przyczynowy między obrażeniami a zgonem i charakterystyka śmierci. Podrzędnymi członami dla poszczególnych elementów treściowych, np. dla elementu „Okoliczności zdarzenia” w opinii z obdukcji osoby pobitej, były: czas zdarzenia, użyte narzędzie, liczba urazów, ugodzone okolice, dolegliwości i leczenie. Liczba członów możliwych, w stosunku do liczby członów użytych w opinii, określa realny poziom aspiracji czyli pełność opinii.

Analiza materiału badawczego wykazała bardzo zróżnicowane wyniki, w zależności od rodzaju analizowanych opinii. Np. przy analizie stopnia pewności w konkluzjach opinii o związku przyczynowym, w opiniach z obdukcji żywych osób, słabą pewność stwierdzono aż

w 99%, podczas gdy w opiniach posekcyjnych tylko w niespełna 2%. Z kolei analizując wykładnik obiektywności opinii, wykładnik subiektywny (np. „uważam że”) nie pojawił się w żadnym rodzaju opinii, wszędzie dominował wykładnik obiektywny, który w opiniach z obdukcji osób żywych, sięgnął prawie 100%. Realny poziom aspiracji wniosków z opinii, był wyrównany we wszystkich trzech rodzajach analizowanych rodzajów opinii, chociaż np. w opiniach z obdukcji, lekarze rzadko opisywali mechanizm powstania obrażeń (bierny – czynny) i ciężkość obrażeń. W opiniach z badania spraw aktowych o błąd medyczny, wyróżniało się pomijanie kwestii związku przyczynowego, między działaniem lekarza (błędnym), a jego skutkiem.

Praca przedstawiona przez lek. Zbigniewa Gąsczyk-Ożarowskiego zasługuje na wysoką ocenę zarówno od strony merytorycznej jak i metodologicznej. Od czasów publikacji w latach 70-tych i 80-tych prac znanego teoretyka opiniowania sądowo lekarskiego, Kazimierza Jaegermanna, nie powstały żadne opracowania analizujące tematy kategoriowości i poziomu aspiracji opinii z zakresu medycyny sądowej.

Problematykę podjętą przez autora, zdecydowanie należy uznać za oryginalną, a metodologię, nawet za wysoce oryginalną. Nie sposób nie zauważyć, że inspiracją dla niniejszej pracy były publikacje Kazimierza Jaegermanna, jednak autor rozwinął jego rozważania, a przede wszystkim wprowadził je w życie, dokonując leksykalnej analizy wniosków opinii z zakresu medycyny sądowej.

Wyniki analizy przeprowadzonej przez lek. Zbigniewa Gąsczyk-Ożarowskiego, należy uznać za interesujące. Po raz pierwszy w polskim piśmiennictwie medyczno-sądowym, wykorzystano metody lingwistyczne, do analizy treści opinii sądowo-lekarskich. Wyniki są ciekawe i rokują dalsze rozwijanie tych metod do analizy opinii, zwłaszcza aktowych. Zdaniem podpisanego recenzenta, niemniej wartościowe od wyników, jest opracowanie metody analizowania treści opinii sądowo-lekarskich z wykorzystaniem ich zawartości leksykalnej. Wnioski z pracy, ale przede wszystkim opracowana przez doktoranta metodologia, zostaną wykorzystane przez osoby zajmujące się teorią opiniowania, nie tylko zresztą z zakresu medycyny sądowej.

Praca jest napisana w sposób poprawny pod względem formalno-językowym, stylistycznym i interpunkcyjnym. Co prawda autor używa głównie sformułowań pochodzących z zakresu nauk językowych (lingwistycznych), co utrudnia zrozumienie tekstu

osobie przyzwyczajonej do języka medycznego, jednak jest to uzasadnione zakresem recenzowanej pracy. Tekst wyraźnie wskazuje na humanistyczne zainteresowania autora.

Kwestie metodologiczne również nie budzą większych wątpliwości. Metoda przyjęta w pracy – analiza leksykalna treści opinii sądowo-lekarskich, jest wprawdzie nieznana w medycynie sądowej, ale szeroko stosowana w naukach humanistycznych, zwłaszcza w dziennikarstwie i naukach społecznych. Autor przeprowadził analizę opinii bardzo szczegółowo, wydobywając z analizowanych ekspertyz ciekawe wnioski.

Bardzo obszerne piśmiennictwo, zarówno z zakresu lingwistyki jak i teorii opiniowania, zostało dobrane poprawnie i umiejętnie wykorzystane przez autora. Jest to tym bardziej godne uwagi, że prace Kazimierza Jaegermanna które autor rozwija, zostały napisane trudnym językiem, często mało zrozumiałym dla specjalistów medycyny sądowej.

Przechodząc do krytycznej części recenzji zauważyć należy, że być może nie najlepiej został dobrany analizowany materiał – opinie posekcyjne i opinie z obdukcji osób żywych. Jak zauważa sam autor, w opiniach z obdukcji lekarze często posługują się gotowym wzorcem, np. „obrażenia mogły powstać w czasie i okolicznościach podanych przez osobę badaną”, co powoduje że analiza leksykalna stwierdza w prawie wszystkich tych opiniach niski stopień kategoryczności. Z jednej strony, może to wskazywać, że opinie z obdukcji, jako przeprowadzane zazwyczaj w dłuższy czas po doznaniu urazu, nie osiągają stopnia kategoryczności opinii z badania zwłok, przeprowadzanych bezpośrednio (nie w sensie czasowym) po doznaniu domniemanego urazu. Z drugiej jednak strony, może to oznaczać, że jeżeli w formułowaniu wniosków z danego rodzaju opinii, zwyczajowo stosuje się ten sam wzorzec odpowiedzi, metody lingwistyczne są nieprzydatne. Najbardziej przydatne dla ocen leksykalnych są zatem opinie z udziałem klinicystów (aktowe), gdzie nie stosuje się utartych formuł, a wnioski są bardziej zindywidualizowane. To z kolei wymaga poszerzenia zbioru poszukiwanych słów kluczowych, stanowiących wykładniki kategoryczności i subiektywności.

Niezależnie od tych drobnych uwag krytycznych, praca lek. Zbigniewa Gąszczyk-Ożarowskiego zasługuje na wysoką ocenę, zarówno pod względem ilości włożonej pracy jak i osiągniętych wyników, stanowiąc oryginalne rozwiązanie problemu naukowego. Autor wykazał się umiejętnością korzystania z piśmiennictwa naukowego, dobrą wiedzą teoretyczną w swojej dyscyplinie oraz umiejętnością samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

Tym samym rozprawa „Kategoryczność i poziom aspiracji wybranych rodzajów opinii sądowo-lekarskich” spełnia warunki określone w art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 65, poz. 595, z późn. zm.). Wnoszę o dopuszczenie lek. mgr prawa Zbigniewa Gąszczyk-Ożarowskiego, do kolejnych etapów postępowania o nadanie stopnia doktora.

KIEROWNIK
Zakładu Medycyny Sądowej UJ CM

dr hab. med. Tomasz Konopka